

ЖАГСААЛ ЦУГЛААНЫ ҮЕД НИЙТИЙН ХЭВ ЖУРАМ ХАМГААЛАХ, ОЛОН НИЙТИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫГ ХАНГАХ АЖИЛЛАГАА, ТҮҮНИЙГ УДИРДЛАГА, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТААР ХАНГАЖ БУЙ ИХ БРИТАНИ УЛСЫН ЦАГДААГИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН ТУРШЛАГА

Ш.Чулуун

ХСИС-ийн Цагдаагийн сургуулийн ЦЭЗТ-ийн
ахлах багш, цагдаагийн хошууч

Нийтийг хамарсан арга хэмжээ гэдэг нь хүмүүсийн улс төр, бие бялдар, оюуны хэрэгцээг хангах зорилготой тэдгээрийн эрх ашигт нийцсэн олон түмний оролцоотойгоор явагдаж байгаа хүний эрх, эрх чөлөө хэрэгжих, өөр хоорондоо харилцах хэлбэр бие хүн, хамт олон, нийгэм бүхэлдээ үзэл бодол, үйл хөдлөл чиглэлээ нэгтгэх арга хэрэгсэл болсон зохион байгуулалттай үйлдлийн нийлбэр юм.¹

Нийтийг хамарсан арга хэмжээ явагдаж байгаа газарт амгалан тайван байдал бүрдүүлэх зорилгоор удирдлагын тусгай штаб байгуулах, хэм хэмжээний акт гаргах, хамгаалалтын хүч нэмэгдүүлэх замаар иж бүрэн шинжтэй арга хэмжээ авч, тодорхой дэг журам тогтоон хэрэгжүүлэхэд чиглэгдсэн төр, олон нийтийн байгууллагын гүйцэтгэх захирамжлах, удирдан зохион байгуулах бүтээлч ажиллагаа мөн² гэж тус тус үндэсний эрх зүйн эх сурвалжид заасан байна.

Аливаа нэг хүн буюу асуудлын талаар өөрийн санаа

бодлоо илэрхийлэх олон нийтийн илрэл нь жагсаал, цуглаан хэмээн тодорхойлсон байдаг. Өргөн цар хүрээтэй асуудал, шалтгаанаар нэгдмэл зорилготой хүмүүс олноор цугладаг. Жагсаал, цуглаан тайван байдлаар өнгөрч байгаа ч гэсэн олон тооны хүмүүсийн хөдөлгөөн, үйл ажиллагааг зохицуулах нь цагдаагийн байгууллагад өвөрмөц асуудлыг үүсгэдэг билээ.

Эсэргүүцэлгэдэг нь явуулж буй бодлого буюу үйл ажиллагааны шалтгаанд чиглэсэн зохион байгуулалттай олон нийтийн жагсаал юм. Эдгээр эсэргүүцэл нь ихэнхдээ нийтийн хэв журам, олон нийтийн аюулгүй байдал, иргэний эрх, эрх чөлөөнд аюул, эрсдэл бий болгодог ба энэ нь хууль сахиулагч байгууллагад ямагт асуудал бий болгодог.

Олон нийтийг хамарсан жагсаал, цуглаан бий болсон үед цагдаагийн байгууллагаас нийтийн хэв журам сахиулах, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах ажиллагааг хэрхэн зөв оновчтой удирдан зохион байгуулан хэрэгжүүлдэг Их Британи улсын цагдаагийн байгууллагын арга барил, туршлагын талаар танилцуулъя.

Нийтийг хамарсан арга хэмжээ болон жагсаал, цуглааны үед цагдаагийн байгууллага нь

дотоодын үйл ажиллагаагаа дараах чиглэлийн дагуу зохион байгуулан хэрэгжилтийг хангаж ажиллавал үр дүнтэй арга хэмжээ болдог байна. Үүнд:³

1. Төлөвлөлт ба бэлтгэл ажил,
2. Сургалт,
3. Судалгаа, шинжилгээ ба мэдээллийн менежмент,
4. Гүйцэтгэх үүрэг ба хариуцлага /удирдлага ба хяналт/,
5. Эмх замбараагүй байдал ба хүч хэрэглэлт зэрэг болно.

1. Төлөвлөлт ба бэлтгэл ажил⁴

Нийтийг хамарсан жагсаал, цуглаан болон бусад арга хэмжээг үр дүнтэй, амжилттай зохицуулах гол түлхүүр бол төлөвлөлт ба бэлтгэл ажил юм. Хэдэн сарын дараа болох жагсаал болон гэнэт явцын дунд үүсэх байдлыг төлөвлөх хоёрын хооронд том ялгаа бий. Төрөл бүрийн хэлбэр, цар хүрээ бүхий жагсаалыг зохицуулах өөрсдийн чадварт цагдаагийн байгууллага тогтмол үнэлгээ дүгнэлт өгч, болзошгүй байдлын төлөвлөгөө хийж, албан хаагчдаа сургасан байх хэрэгтэй.

Нарийн төлөвлөлтийн ажиллагаа нь мэдээлэл дээр тулгуурласан үнэн зөв шийдвэр гаргалтын үндэс болдог. Жагсаал

³ Жагсаал цуглааныг зохицуулах цагдаагийн байгууллагын менежмент сургалт 2012 он

⁴ Жагсаал цуглааныг зохицуулах цагдаагийн байгууллагын менежмент сургалт 2012 он

¹ Д.Таванжин. Монгол Улсын Цагдаагийн эрх зүй. УБ., 2006. 36 дахь тал

² Д.Таванжин. Монгол Улсын Цагдаагийн эрх зүй. УБ., 2006. 81 дэх тал

ЦАГДААГИЙН ЭРХ ЗҮЙН ОНОЛ, ПРАКТИКИЙН АСУУДАЛ

цуглааныг зохицуулахад бэрхшээлтэй тулгарсан цагдаагийн байгууллага илүү сайн төлөвлөлт хийсэн бол зарим том асуудал гарахаас зайлсхийж болох байсан гэдгийг хүлээн зөвшөөрдөг билээ.

Нарийвчлан хийсэн төлөвлөлт нь үүсч болох төрөл бүрийн асуудалд (байдалд) байгууллагын дотоод нөөц бололцоог бэлтгэхэд тус нэмэр болно. Үүнийг цагдаагийн алба хаагчид олон нийтийн хэв журам, аюулгүй байдлыг хангахад онцгой чухал, үндсэн гол асуудал хэмээн үздэг. Гэхдээ аливаа үйл явдлын үед өмнө нь урьдчилан төсөөлөөгүй тодорхой хэмжээний зүйлс дагалдаж байдаг. Иймээс үр бүтээлтэй төлөвлөлтийн ажиллагаанд байдал огцом өөрчлөгдөх нөхцөлд уян хатан байх төлөвлөгөө хэрэгтэй гэдгийг хүлээн зөвшөөрч харгалзан үздэг.

Төлөвлөлтийн явцад үүсч болох нөхцөл байдал, магадлалтай асуудлуудыг тусган "Хэрвээ ингэвэл яах вэ?" гэсэн хамгийн муугаар төсөөлсөн хувилбар нөхцлийг авч үзэх ёстой юм.

Эсэргүүцэл илэрхийлэгч бүлгүүд үйл ажиллагаагаа хооронд нь илүү уялдаа холбоотой явуулах болсон тул үүнийг мөн тооцоолох шаардлагатай.

Нийтийг хамарсан арга хэмжээ, жагсаал цуглаан ч гэсэн илүү хүч хэрэглэсэн өнгө аястай болж байгаа тул цагдаагийн байгууллага үүнд өөрсдийгөө бэлтгэсэн байвал зохино.

Арга хэмжээний өмнөх төлөвлөлт:

1. Арга хэмжээ болохоос өмнө зохион байгуулагч нартай

албан ёсны уулзалт хийх,

2. Эсэргүүцэл гаргаж болзошгүй бүлгүүдийг тодорхойлох,

3. Дэмжлэг туслалцаа үзүүлж чадах аюулгүй байдлыг хангах бусад байгууллагуудыг тодорхойлох,

4. Үйл ажиллагааны үед баримтлах хэм хэмжээ, тоног төхөөрөмж, хувцсыг нарийвчлан зааж өгөх,

5. Хэвлэл мэдээллийнхнийг зохицуулах, мэдээллийн стратеги бодлого тодорхойлох,

6. Уг арга хэмжээний үед баримтлах үйл ажиллагааны хэм хэмжээний тусгай зааврыг боловсруулах,

7. Нэгжүүдийн дарга нар болон тэргүүн шугамын офицерууд зэрэг бүх шатны удирдлагуудад зориулсан сургалт зохион байгуулах,

8. Туслалцаа дэмжлэг үзүүлж болох бүх оролцогч талуудтай албан ёсны уулзалт хийх. Үүнд:

- Орон нутгийн удирдагчид
- Бизнес /хувийн хэвшлийнхэн/
- Нийтийн тээврийнхэн
- Нийтийн ахуйн үйлчилгээнийхэн
- Эрүүл мэндийн байгууллагууд
- Арга хэмжээ зохиох газруудын менежер /Зочид буудал, хурлын байр г.м/

9. Удирдлага хяналтаа тодорхойлох. Үүнд:

- Үйл ажиллагааны болон тактикийн удирдлага тодорхойлох
- Хүн барьцаалахад авах хариу арга хэмжээний дүрэм журмаа дахин хянан үзэх /үйл ажиллагааны журам, хэрэглэх хүч, ямар түвшинд зөвшөөрөл хэрэгтэй болох, хүч

хэрэглэх түвшин г.м/

- Урьдчилан тодорхойлсон журмаасаа хазайх эрхийг хэнд олгох, ямар нөхцөлд зэрэг асуудлыг харгалзах
- Хууль бус цуглааны талаархи үндэсний хууль тогтоомжоо дахин сөхөж үзэх

10. Х э в л э л мэдээллийнхэнтэй харилцах төлөвлөгөө. Үүнд:

- Мэдээлэл түгээх ажиллагааны журмаа тогтох /ердийн, мэдээлэл бэлтгэж өгөх, судалгаа/
- Хэвлэл мэдээллийнхэнд эрх олгох, давуу эрх олгох үйл ажиллагааны журам тогтоох
- Хэвлэл мэдээллийнхэнтэй уулзалт зохион байгуулж хэвлэл мэдээллийн ерөнхий бодлогоо тодорхойлон хэрхэн зохион байгуулахаа ярилцах

11. Жагсаал цуглаан зохион байгуулах зөвшөөрөл олгох журмаа хянан үзэх мониторинг хийх

12. Гэмт хэрэг мөрдөх журмыг нарийвчлах

- Арга хэмжээтэй холбогдон гарах гэмт хэргийн дагуу цагдаагийн байгууллагаас ямар хариу арга хэмжээ авахаа тодорхойлох

13. Мэдээлэл цуглуулах асуудлаа хэлэлцэх. Үүнд:

- Мэдээлэл цуглуулах арга зам буюу зорилтод баг бүрдүүлэх
- Мэдээлэл цуглуулах ерөнхий цар хүрээ, удирдамж, зааварчилгаа боловсруулах. Жишээ нь:
- Мэдээлэл цуглуулах, боловсруулах асуудлыг хариуцах
- Мэдээлэл цуглуулах

хүлээн зөвшөөрөгдсөн арга барил ба тактик

- Эх сурвалжийг бий болгох
- Үнэн зөвд үнэлгээ өгөх
- Олон нийтийн дундах уур амьсгал, орчны нөхцөл
- Мэдээлэл түгээх хуваалцах
- Мэдээлэл хир үнэн болох

14. Нөөц бололцооны үнэлгээ. Үүнд:

- Гэнэтийн үед буюу нөхцөл байдал хүндрэхэд ашиглахаар бэлэн байлгах хангалттай нөөцийн төлөвлөгөө /бэлэн байдалд оруулсан анги нэгтгэлүүд, тусгай бүлэг, нэгжүүд гэх мэт/
- Арга хэмжээ болохоос өмнө цагдаагийн алба хаагчдад зохих нарийвчилсан сургалт явуулсан байх
- Урьдчилан эхлүүлсэн ажиллагааны алба хаагчдад захиргааны зохих дэмжлэг үзүүлэх ажлыг зохион байгуулах /харилцаа холбоо, тээвэрлэлт, бүртгэлд оруулах, лавлагаа авах, баривчлан саатуулах гэх мэт/
- Ар талын албанаас хариуцсан хангалтын асуудлыг боловсронгуй болгоход хувь нэмрээ оруулах төрийн бусад байгууллагуудыг тодорхойлон баталгаажуулах. Үүнд:
- Гал түймэртэй тэмцэх газар
- Түргэн тусламж
- Төрийн бусад байгууллага
- Эрүүл ахуйн байгууллага
- Прокурор
- Шүүх
- Засан хүмүүжүүлэх газар /Шүүхийн шийдвэр

гүйцэтгэх газар/

15. Ц а г д а а г и й н байгууллагын үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх

- Албан хаагчдын хангамжийг бэлэн байлгах (хүнс, ус, сольж өмсөх жагсаал хувцас, галт зэвсэг, сум, бусад зэвсэглэл, олноор баривчлан саатуулах хэрэгсэл, нөөц авто хөсөг, шатахуун, нотлох баримтыг хянан харгалзах
- Бусад тоног төхөөрөмж хэрэгслийг бэлтгэх /хаалт, саад, хашаа/
- Хүнд техник, тээврийн хэрэгсэл зайлуулах төхөөрөмж

16. Дараах зүйлсийг багтаасан үнэлгээ дүгнэлт өгөх хариуцлагатай тогтолцоог бий болгох. Үүнд:

- Арга хэмжээний өмнөх ба дараах менежментыг зүй зохистой хийх ажлыг сайжруулах зорилгоор шийдвэр, мэдээллийг оруулах сүлжээ
- Байгууллагаас арга хэмжээнүүдийн видео журнал хийх зааварчилгаа, удирдамж

2. Сургалт⁵

Гэнэтийн үйл явдал болоод байдал сөргөөр эргэх зэрэг бүхий л төрлийн болзошгүй нөхцөл байдлыг тооцон хамгийн дээд зэргээр нарийн боловсруулсан төлөвлөгөөг цагдаагийн байгууллагаас анх төлөвлөсөн ёсоор нь нарийн чанд биелүүлэн мөрдөж ажиллах юм бол түүний жинхэн үр дүн нь гарна.

Дээд удирдлагаасаа авахуулаад анхан шатны нэгж дээрх алба хаагч хүртэл нийтлэг

⁵ Жагсаал цуглааныг зохицуулах цагдаагийн байгууллагын менежмент сургалт 2012 он

стандартын хэм хэмжээний сургалтад хамрагдсан байвал зохино. Бүх шатны нийт алба хаагчдын жагсаал цуглааны менежментын талаарх сургалт дараах зүйлсийг агуулсан байх ёстой. Үүнд:

- Үндэсний хууль тогтоомж болон байгууллагын бодлогын тухай
- Олон улсын хүний эрхийн тухай хууль тогтоомж
- Дайчилгаа, хүч хэрэглэх талаарх бодлого ба олноор баривчлан саатуулах үйл ажиллагааны талаарх нэгдмэл ойлголт,
- Өөрийгөө хянах, багаар ажиллах, удирдамжийг дагах шаардлагын тухай нарийн зааварчилгаа,
- Өндөр сахилга бат, зан байдал, өөрийгөө хянах, дүрэм журмыг чанд сахихыг эрхэмлэх,
- Дүрэм журмыг зөрчсөн тохиолдолд сахилгын шийтгэл хүлээлгэнэ гэдгийг тодорхой мэдэгдэх
- Байдлыг хурцадуулахгүй байх арга техникийн талаарх зааварчилгаа

Багаар ажиллах хандлага нь тактикийн ур чадварыг дээшлүүлэн, хувь хүн болон багийн өмнө хүлээх хариуцлагыг бий болгон, хүч хэрэглэх талаарх мэдлэгийг дээшлүүлэхэд тус нэмэр болж, үр дүн багатай хувь хүний ганцаарчилсан үйл ажиллагаа гэхээсээ багаар ажиллах нь давуу талтай гэдгийг ойлгуулдаг байна.

Баг бүрдүүлэх дасгал сургуулилтаа хийж, аврах болоод баривчлан саатуулах тактикийн арга техникийг практик дээр туршин, дадлага хийж ойлгосон байвал зохино.

Нэгж бүрдүүлэх, хөдөлгөөний явцад хариу арга хэмжээ авах техникийг амьдрал дээр хэрэглэж тийм нөхцөлд ажиллаж үзсэн байх, олон нийтийн хөдөлгөөний үед ажиллах дадлага сургуулилт хийж, хамгаалагчийг гаргаж ирэх аргыг мэддэг байх хэрэгтэй.

Багийн удирдагч болон дарга нар дараах сургалтад хамрагдсан байвал зохино. Үүнд:

- Нөхцөл байдлыг хяналтандаа авах
- Зөв зүйтэй сонголтыг хийхийн тулд нөхцөл байдал, гүйцэтгэх ажлын шугамаар олсон мэдээлэлд үнэлгээ дүгнэлт өгөх
- Тухайн нөхцөл байдал, цуглуулсан мэдээлэл, ерөнхий стратеги, бодлого дээр тулгуурлан шийдвэр гаргах

3. Мэдээлэл цуглуулалт ба мэдээллийн менежмент⁶

Болох арга хэмжээний стратегийн төлөв байдал, хэрэгцээтэй мэдээллийг олж авах найдвартай эх сурвалжийг тодорхойлон, мэдээллээр хангах үүрэг өгөх, хэрэгцээтэй ач холбогдолтой мэдээлэл цуглуулахад мэдээлэл харилцан солилцож, ингэснээр мэдээллийг харьцуулан улам нарийвчлан, эх сурвалжийг баталгаажуулах тогтмол уулзалтуудыг зохион байгуулах хэрэгтэй юм.

Энэ нь хов живийг баталгаатай тооцооноос ялган салган, гэмт хэргийн чанартай завдалт санаархлыг эсэргүүцлээ илэрхийлэх хууль ёсны үйл ажиллагаанаас ялгахад шинжээчдэд тус нэмэр болно.

Мэдээлэл авах олон нийтийн шууд бус эх сурвалжаас гадна

шууд эх сурвалжуудын сувгаар мэдээлэл тогтмол цуглуулах боломжууд байна. Үүнд:

- Интернетээс хайгуул хийх
- Нийтийн шуудан харилцаа ба хэвлэлүүд
- Цугларагсдын дунд гүйцэтгэх ажилтнуудаа оруулан ажиллуулах
- Байгууллагын дотор гүйцэтгэх ажил явуулах

Болсон үйл явдлын талаарх түүхэн баримтуудыг хадгалан үлдээхийн тулд гол арга хэмжээ, шийдвэрүүд болон авсан арга хэмжээг баримтжуулан авах хэрэгтэй. Үүнд:

- Арга хэмжээний хүрээ, цаг дарааллын баримт
- Мэдээллийн урсгалыг хянах механизм / мэдээллийн эх сурвалж, хүлээн авсан, удирдлагад дамжуулсан цаг хугацааг тэмдэглэх/
- Удирдлагын шийдвэрийн баримтжуулалт / тэмдэглэл, шийдвэрийн хронологи, хэзээ, хэн, ямар шийдвэр өгсөн болох
- Бие бүрэлдэхүүний идэвхтэй ажиллагааны зураглал, дайчлах тушаал өгсөн хугацаа болон бусад ажиглалтуудын тэмдэглэл Үүнд:
- Цугларагсдын зан байдал
- Амь насанд хүрэхээс наагуурх хэрэгсэл ба бусад зэвсэг

Нийтийг хамарсан жагсаал цуглааны үед цагдаагийн байгууллагаас хүч хэрэглэсэн тухай мэдээллийг бүртгэх стандартын хэм хэмжээг мөрдлөг болгох шаардлагатай юм. Жишээлбэл: Их Британий цагдаагийн байгууллагаас нэгэн хэрэгтэй, үр ашигтай практикийг нэвтрүүлсэн байна.

Тухайн нөхцөл байдалд боломжтой бол арга хэмжээний явц, багийн үйл ажиллагаатай холбогдуулан өгсөн тушаал шийдвэрийг цаг дарааллаар нь тэмдэглэх нэг хүнийг газар дээр ажиллаж байгаа багаас томилон ажиллуулдаг байна. /Аудио бичлэгийн хэрэгсэл ашиглах/

Дүрс бичлэгийн баталгаажуулалтыг дараах зүйлсийг баримтжуулахад бэлэн байлгах хэрэгтэй юм. Үүнд:

- Олон нийтийг зогсоох
- Өмчийн хохирол
- Гэмтэл, бэртэлт
- Баривчилгаа
- Биет /бодит баталгаа, нотолгоо/

4. Үүрэг роль, хариуцлага (Удирдлага ба хяналт)⁷

Олон нийтийг хамарсан арга хэмжээ, жагсаал цуглааныг зохицуулахад тодорхой үүрэг бүхий аль болох бага шат дамжлагатай удирдлага байх нь чухал гэдгийг цагдаагийн туршлагатай ажилтнууд хүлээн зөвшөөрдөг байна.

Энэ нь дараах давуу талуудтай байдаг. Үүнд:

- Хариуцлагаа илүү сайн ухамсарладаг
- Шийдвэр гаргалт нь тодорхой байдаг
- Үйл ажиллагааны өрнөлд нийцэхүйц хариу арга хэмжээг цаг алдалгүй авдаг.

Стратеги бодлого, үйл ажиллагаа, практик гэсэн гурван үе шаттай удирдлагын нэгдмэл тогтолцоо нь газар дээрээ үр дүнтэй болох нь батлагдсан.

- Стратеги бодлогын удирдагч нь арга хэмжээний менежментын бодлогын гол зорилтуудыг

⁶ Жагсаал цуглааныг зохицуулах цагдаагийн байгууллагын менежмент сургалт 2012 он

⁷ Жагсаал цуглааныг зохицуулах цагдаагийн байгууллагын менежмент сургалт 2012 он

тодорхойлдог. Тэрээр стратеги, тактик болон практик түвшинд гарч ирэх нарийн асуудлуудыг гүнзгий ойлгодог байх ёстой.

Тэр уялдуулан зохицуулсан арга хэмжээнүүдийг боловсруулан төлөвлөж, томилсон менежерээрээ дамжуулан биелүүлэх чадвартай байвал зохино. Стратегийн удирдагч нь удирдлагын стратегийн түвшинд ажиллах ба олон нийтийн зан байдал, үйлдэлд нөлөөлхүйцээр алба хаагчдаа хянан, удирдан чиглүүлдэг удирдагч болон баг, бүлгүүдийн дарга нартай ажилладаг байна.

Тэрээр зохион байгуулагдсан сургалт, байгаа арга тактикууд, хэрэгсэл, бусад нөөц бололцоо болон нэгж дээр ажиллаж байгаа алба хаагчдын чадавхи ба дутагдалтай асуудлуудыг сайн мэддэг байх ёстой.

- Бодит үйл ажиллагааны удирдагч нь байгаа бодлогыг хэрэгжүүлэх буюу цагдаагийн хариу арга хэмжээг хэрхэн зохицуулахыг зааварчилсан шинэ бодлого боловсруулах үүрэгтэй. Нөхцөл байдалд үнэлгээ өгч, авсан шинэ мэдээллийг харгалзан, байгаа нөөц бололцоогоо үнэлэн цэгнэж, хэрэгцээ, зорилгодоо илүүтэй хүрэх зам хоёрын тэнцвэрийг олох үүрэгтэй.
- Эдгээр чиглэл, зааврыг мөн стратегийн зорилт болон үйл ажиллагааны бодлогын асуудал дээр адилхан хөндөн авч үзнэ. Тактикийн удирдагчийг дуудан тодорхой

үйл ажиллагаа буюу дайчилгааны асуудлаар ерөнхийдөө богино хугацаанд шийдвэр гаргахыг үүрэг болгодог.

Олон нийтийг хамарсан жагсаал, цуглааны үед тусгай бүлгийнхэн онцгой үүрэг гүйцэтгэдэг. Гэхдээ цагдаагийн байгууллага эдгээр нэгжийг хэрхэн ашиглах асуудалд болгоомжтой хандах хэрэгтэй юм. Үүнд:

- Дугуйтай эргүүл (машин тэргийг бодвол) шуурхай хариу арга хэмжээ авч тэдний имиж дүр төрх эсэргүүцэгчид, жагсагчдад эмзэглэл, айдас төрүүлдэггүй
- Химийн бодистой тэмцэх багууд
- Дэмжлэг үзүүлэх багууд (тэдгээрийг ажиллагаанд оруулахдаа ихэд болгоомжтой байх хэрэгтэй. Жагсагчид нь цагдаагийн дэмжигч багт хохирол учруулахыг оролдож мэднэ.
- Тусгай зэвсэгт багууд
- Баривчилгааны багууд.

Том арга хэмжээний үед харилцаатай байх, радио холбоогоор хангах нь хүндрэлтэй байдаг. Дараах зүйлсийг ямагт анхааралдаа байлгавал зохистой юм. Үүнд:

- Стратеги, тактик болон үйл ажиллагааны удирдагч нарыг харилцаа холбооны тусгай сувагтай байлгах шаардлагатай
- Нэг буюу түүнээс дээш сувгийг нэгж, газар дээр нь ажиллаж байгаа алба хаагчдад
- Цагдаагийн ердийн үйл ажиллагаанд тусгай суваг
- Тодорхой, богино код,

тушаал ашиглах

- Шуурхай албаныханд /гал, эмнэлэг гэх мэт/ харилцаа, холбооны нэгдсэн суваг

5. Эмх замбараагүй байдал ба хүч хэрэглэл⁸

Цугларсан хүмүүс тоо хэмжээ, бүрэлдэхүүн болон зан байдал, үйлдлийнхээ хувьд хурдан өөрчлөгдөж болно. Болзошгүй байдлын төлөвлөгөө буюу журам заавраа нөхцөл байдлыг шийдвэрлэж чадахуйцаар хийнэ. Эдгээр бодлого болон үйл ажиллагаа нь тод томруун байх ёстой.

Эгнээ бий болгох, тулааны хэсгүүд, өнцгөөр урагшаа явах, хагас хөдөлгөөн, хяналтан дор нэвтрэн гарах, түрж гаргах зэрэг цагдаагийн нэгж хэсгүүдийг олноор цугларсан хүмүүсийн эсрэг зөв зохион байгуулан оруулвал энэ нь эмх замбараагүй байдлыг хяналтандаа авахад хамгийн их хэрэглэгддэг практик ажиллагаа юм.

Цагдаагийнхныг аливаа нэгэн хэлбэрээр нь оруулах шийдвэр гарвал алба хаагчдын аюулгүй байдлыг хангах зохих арга хэмжээ авах зүй зохистой дэмжлэг байх ёстой.

Жишээ нь: Тухайн хэсэг эсрэг талаасаа дайралтанд өртөхөөс хамгаалагдсан байх ёстой. Энэхүү ажлын хүрээнд дохионы гар бөмбөг, резинен болон хуванцар сум, нулимс асгаруулагч зэргийг хэрэглэхээс гадна гал унтраах баг, усан буу зэргийг аюулгүй байдлын хүрээнд бэлэн байлгана.

Нэгж бүлгүүдийг ашиглах нь цаашид үр бүтээлтэй сонголт болж чадахгүй болсон тохиолдолд нөгөөтэйгүүр эмх замбараагүй болсон

⁸ Жагсаал цуглааныг зохицуулах цагдаагийн байгууллагын менежмент сургалт 2012 он

ЦАГДААГИЙН ЭРХ ЗҮЙН ОНОЛ, ПРАКТИКИЙН АСУУДАЛ

хүмүүс цагдаагийн хууль ёсны шаардлагыг биелүүлэхээс татгалзвал хүмүүсийг олноор баривчлан хүч хэрэглэх шаардлагатай болдог.

Олноор баривчилгаа хийхэд цагдаагийн байгууллагаас авч буй хариу арга хэмжээ нь нөхцөл байдалд дүйцсэн, зөв арга хэмжээ юу гэдэг асуудал тулгарна. Бүхий л авч болох арга хэмжээг аваад амжилтанд хүрээгүй буюу онцгой нөхцөлд амжилтгүй болохоор байвал олноор баривчилгаа явуулахыг зөвшөөрдөг байна.

Сургалтаар баривчилгаа хийх хоёр нөхцлийг онцолсон байна. Үүнд:

- Цагдаа орчноо хяналтандаа байлгаж баривчилгаа буюу хүчээр тараах ажиллагааг төлөвлөх цаг хугацаатай бөгөөд хяналтан доор явуулах боломжтой үеийн баривчилгааны тактик /суугаа эсэргүүцлийн үед/
- Цагдаа орчноо хянаж чадахгүй байгаа үеийн баривчилгааны тактик

Шахалт үзүүлэх арга техник, зөв зүйтэй гавлалт болон баривчилгааны арга хэрэглэн эсэргүүцэгчдийг хүнлэг ёсоор сугалан авахдаа эсэргүүцэгчид болон цагдаагийн алба хаагчдаас гэмтэл, бэртэл авах эрсдлийг аль болох гаргахгүй байх тал дээр анхаарна. Гэхдээ заримдаа байгаа хүч хэрэгслээ баривчилгаанд зориулахгүй байх нь зөв зүйтэй арга хэмжээ болдог.

Хүч хэрэглэлт нь бодлогоор зохицуулагддаг. Хүч хэрэглэлтийг олныг хамарсан жагсаал, нийтийн арга хэмжээнд тохируулан нарийвчилж боловсронгуй болгох ёсгүй юм.

Хэв журмын нөхцөл байдал хүндрэхэд хариу болгон хүч хэрэглэлтийг нэмэгдүүлэх онол нь аюул заналхийлэлд дүйцэхүйц, тохирохуйц байхад чиглэгдсэн байна.

Арга хэмжээ болохоос өмнө заавар чиглэл, үүрэг өгөх, бүх алба хаагчдад оролцооны журам болон удирдлагын шатлалыг нарийн ойлгуулсан байна. Явагдах ажиллагаа болгоны өмнө болзошгүй хувилбаруудыг хэлэлцэн туршиж, гадна болох хүч хэрэглэлтийн түвшиний талаар нэгдмэл ойлголтыг өгсөн байна.

Стандартын техник хэрэгслийг ашиглахдаа зөв ашиглалт, хэрэглэлт, алба хаагчийн ур чадвар талаас нь шалган үзэх хэрэгтэй. Сургалтаар хүч хэрэглэх бодлогыг сэргээн үзэж, алба хаагчийн мэдлэг, ур чадварыг бодитоор үзэх хэрэгтэй.

Алба хаагчийн ур чадвар, мэдлэгийг дээшлүүлэхэд бороохой, бамбайтай ажиллах тогтмол сургалтыг явуулах хэрэгтэй. Эмх замбараагүй байдал үүсч, хүчирхийлэл нэмэгдэхэд амь насанд хүрэхээс наагуурх /аминд халгүй зэвсэг/ техник, тусгай хэрэгслийг хэрэглэдэг.

Ийм хэрэгсэл ашиглахаасаа өмнө цагдаагийн алба хаагч нь дараах зүйлийг анхаарна. Үүнд:

- Уг хэрэгсэл нь тэргүүн эгнээнд байгаа алба хаагчдад учрах аюулыг бага зэрэг зайлуулж, зорилгоо биелүүлэх боломжийг дахин олгож буюу хадгалан үлдэх бололцоог олгож байгаа эсэх
- Дээрх зүйлийн дэргэд энэ нь боломжтой, тэнцвэртэй,

нийцэхүйц арга хэмжээ мөн эсэх.

Амь насанд хүрэхээс наагуурх хэрэгсэл /аминд халгүй зэвсэг/ ашиглаж байгаа буюу ашиглах гэж байгаа бол дараах үндсэн зааварчилгаа удирдамжийг заавал санаж явах шаардлагатай. Үүнд:

- Түүний хэрэглээ нь тэргүүн эгнээнд байгаа алба хаагчдад учирч байгаа аюул заналхийлэл болон тэдний гүйцэтгэхийг оролдож байгаа үүрэгтэй харьцуулвал дүйцэхүйц байх ёстой
- Хүссэн үр нөлөөнд хүрэх хүртэл уг сонголтыг ашиглана.
- Хэрэглээнд байнга үнэлгээ өгч ашиглалтыг үргэлжлүүлэх эсэхийг баталгаажуулна
- А ш и г л а х ы г з ө в ш ө ө р с ө н т э й холбогдуулан удирдагч үр нөлөө, тухайн сонголтын хязгаарлалтуудын талаар нарийн мэдлэгтэй байх ёстой
- Амь насанд аюул учирч болохуйц эрсдэлтэй газар үүрэг гүйцэтгэж байгаа алба хаагч дараах шаардлагыг хангасан байх ёстой. Үүнд:
- Хэрхэн ашиглах талаарх иж бүрэн сургалтанд хамрагдаж тогтмол явагдах давтан сургалтад оролцсон байх
- Тухайн сонголтын хүчин чадлын талаар бүрэн ойлголттой байх
- Тухайн сонголтын хязгаарлалтын талаар бүрэн ойлголттой байх
- Нөхцөл байдал ингэхийг шаардаж байгаа бол

ашиглах, эс ашиглах
талаарх эцсийн шийдвэр
гаргах эрхтэй байх

Биет хаалтыг эмх замбараагүй байдлыг зохицуулахад дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор олонтой ашигладаг боловч энэ нь бие бүрэлдэхүүнийг орлодоггүй. Саад, хаалтыг ашиглах нэн тэргүүний зорилго нь:

- Эмх замбараагүй байдалд шилжсэн иргэдийн хөдөлгөөнийг хянах
- Хориотой буюу эмзэг газруудад байгаа гудамж, байшин, барилга руу нэвтрэхээс урьдчилансэргийлэх
- Эсэргүүцэгч иргэдийг тодорхой урсгал чиглэл

рүү хөтлөн оруулах

Эсэргүүцэгчид, босогчид хаалтыг авч хаяхыг оролдож болзошгүй тул хаалт саад нь хүндрүүлсэн, хамгаалалттай байх шаардлагатай.

Дүгнэлт:

Монгол Улсын цагдаагийн байгууллага нь олон нийтийг хамарсан жагсаал цуглаан, эмх замбараагүй байдлын үеийн хэв журам, аюулгүй байдлыг хангах үйл ажиллагаа, зохион байгуулалтын арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхдээ дэлхийн хөгжилтэй болон хөгжингүй орнуудын арга барил, тэргүүн туршлагаас судлан түүнд үнэлгээ дүгнэлт өгч, улмаар өөрийн орны онцлог, эрүүгийн болон

хэв журмын нөхцөл байдалд тохирсон шинэлэг дэвшилтэт үйл ажиллагааг албанд мөрдлөг болгож ажиллах шаардлагатай байна.

Ингэснээр нэг талаас олон улсын жишиг стандартанд нийцсэн цагдаагийн албаны үйл ажиллагааг баримтлах, нөгөө талаас НҮБ-ын эрх зүйн баримт бичиг болон үндэсний хууль тогтоомжид тусгагдсан хүний эрх, эрх чөлөө, аюулгүй байдлыг хангах үндсэн нөхцлийг бий болгох чухал алхам болох юм.

